

Kortársaim – Zalán Tibor

Zalán Tiborral valamikor 1974 októberében ismerkedtem meg, amikor két évi szekszárdi tanárkodás után visszakerültem egyetemi éveim színhelyére, Szegedre, az akkor induló Kincskereső szerkesztőségébe. Ekkortájt jelentek meg Tibor első versei a Tiszatájban, tehetséges, de a Nagy László-iskolába – a kor uralkodó stílusirányzatába még könnyen beilleszthető munkák. Nekem azért tetszettek, bár az idősebb jogán intettem őt: ne rendelje magát alá egy kanonizálódó líra-eszménynek. Ha akkor sejtettem volna, hogy néhány év múlva ő lesz a neoavantgárd bajnoka, én pedig az elnézéssel emlegetett konzervatív! De nem sejtettem, pedig a húszéves bölcsészhallgató versei már akkor is robbanásveszélyesek voltak, a költői képzeletet felszabadító népi szürrealizmus is hamarosan szűknek bizonyult számára. Mert ő elsősorban különbözni akart, mindenkitől és bármiáron, jazz-zongorista kísérte, magnón kikevert hang-effektusokkal a versmondás korlátait elsöprő happeningjei, melyeket bevallom, nem tudtam igazán megszeretni, mind egy célt szolgáltak: megteremteni a jelenséget: Zalán Tibort, a költőt, az Avantgárdistát, a magyar líra D'Artagnanját, aki végül – Athost, Porthost és Aramist hátrahagyva – egyedül szerzi meg a királyné nyakláncát, sebekből vérezve, de diadalmasan.

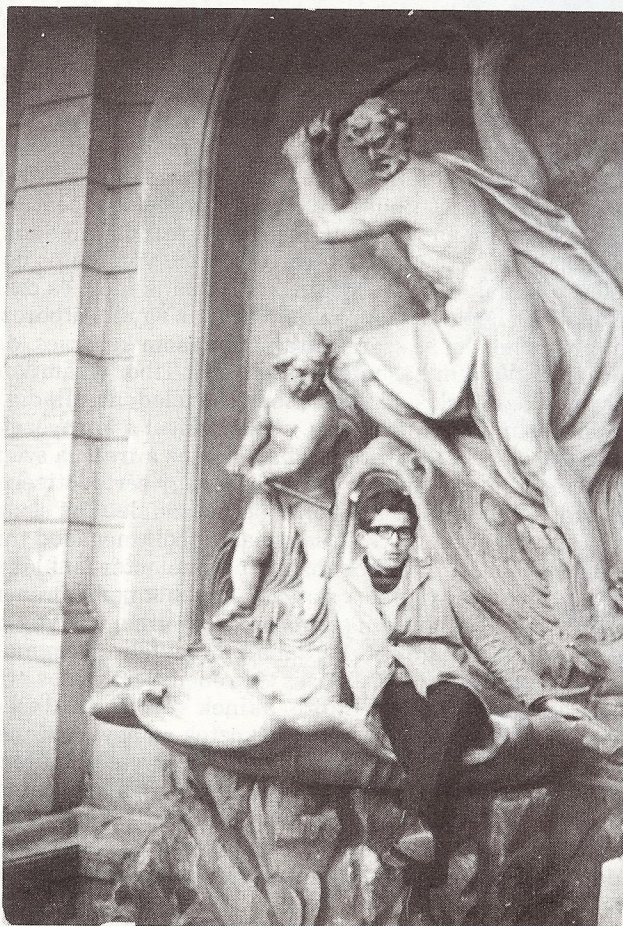
Ha most úgy tűnnék, ironizálok, emögött a – ma már szerencsére indokolatlan – féltékenységem és irigységem lapul. Tibor ugyanis azokban az években – a nyolcvanas évek elején – emelkedett magasra, amikor én belesüppedtem a száműzetésnek érzett szegedi létem magányába, amikor úgy éreztem, mindenki elárult és magamra hagyott, holott csak nem vettem észre egy nagyon fontos dolgot: minden új nemzedék az előzőt, annak eszméit megtagadva találja meg, és csak így találhatja meg önazonosságát. És ilyenkor nem számítanak az együtt átborozott, átbeszélgetett esték, mint ahogy nekem se számítottak indulásom keserves, dadogó bizonytalansággal teli éveiben. Valami hasonlót később átélt Tibor is, amikor a lármás sikerei idején őt vezércsillagul választó fiatalabbak (ne feledjük, mindig lesznek nálunk fiatalabbak) fokozatosan elfordultak tőle, s ezen idővel a környezetét mindig meghódító egyéni charme-ja se változtatott. Charme – ez a francia szó fejezheti ki legjobban Zalán Tibor egyéniségének lényegét. Tele vagy sértődöttséggel, haraggal az önzése, extravaganciája miatt, de amikor eljön hozzád, leül az asztalodhoz, kérdez valami bensőségeset (lehet, hogy csak udvariasságból) megadod magad, úgy válaszolsz, mintha egy évvel ezelőtt abbahagyott beszélgetés fonalát vennéd fel újra. Nem véletlen, hogy Tibor annyi sikert aratott a szebbik nem körében. A rá jellemző fensőbbeség, mégis őszinte figyelem pontosan az, amire a nők vágynak. Hogy meghódítsák őket, de azért önmaguk maradjanak, hogy felragyogjanak – hacsak egy percre is – az okosan visszafogott férfiónzés tükrében. Titokzatos erő ez, amelyet ismert és sikeresen alkalmazott Ady Endre, akinek vérbaj- és alkoholgyötörte törékeny figurájára évtizedek múltán is így emlékeztek az egykor ünnepeelt szépasszonyok, mint az egyetlen, az igazi férfira. Zalán Tibor valószínűleg másban is, de ebben bizonyos Ady Endre utóda. És persze – eddig erről nem sok szó esett – nagyon jó költő, olykor bántó exhibicionizmusa, avantgardista tévútjai ellenére, melyeket azóta egyébként is lehiggadás, a költői-emberi bölcsesség elérése követett. És – bár ezt várták volna tőle sokan – a zajos költői pályáról nem tért át a még zajosabb poli-

tikaira, épp ellenkezőleg – most, a rendszerváltás után fordult igazán befelé, verseiben megjelent a csend.

*„Rög gurul így el,
azután csend,
azután még a visszhang csendje”*

– így kezdi egyik miniatűrjét új kötetében, amelynek már a címe – Kívül is – mostani választott léthelyzetét jelöli.

Kívül lenni, a visszhang csendjében. Ennyi most a program. Beérkezés helyett a megérkezés. Mert a megérkezés néha az jelenti, kívül kerülni mindenem, ami nem legbelül van.

Baka István, 1966-ban. A fénykép kátlapjára a következő sorokat írta: „Szelíd öröm motoz fölöttem / s nyitott szemembe költözik, / hal torka tátogat mögöttem / s a vasszigonyt belém döfik.”